بسم الله الرحمن الرحیم

In the name of Allah, the compassionate, the merciful

به نام خداوند بخشنده مهربان

سرشناسه	:	طباطبائی، سیدمحمدحسین، ۱۲۸۱ - ۱۳۶۰. Tabatabai, Sayyed Muhammad Husayn
عنوان قراردادی	:	شیعه در اسلام . ترکی
عنوان و نام پدیدآور	:	İslamda şiə[Book]/ müəlli Seyid Məhəmməd Hüseyn Təbatəbai ؛ tərcüməçi Məhəmməd Şahbazov.
مشخصات نشر	:	قم : مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی صلی الله علیه و آله، ۱۴۰۰= ۲۰۲۲م.
مشخصات ظاهری	:	۱۹۶ ص.؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س‌م.
شابک	:	978-600-429-939-8
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
یادداشت	:	ترکی آذربایجانی.
آوانویسی عنوان	:	اسلامدا...
موضوع	:	شیعه -- عقاید
موضوع	:	Shia'h -- Doctrines
موضوع	:	شیعیان -- تاریخ
موضوع	:	Shiites -- History
شناسه افزوده	:	شهبازوف، محمد، ۱۹۷۲ - م.، مترجم
شناسه افزوده	:	Shahbazov, mohammad
شناسه افزوده	:	خسروشاهی، سیدهادی، ۱۳۱۷-۱۳۹۸.
شناسه افزوده	:	Khosrowshahi, Seyyid Hadi
شناسه افزوده	:	جامعة المصطفی(ص) العالمیة. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی(ص)
شناسه افزوده	:	Almustafa International UniversityAlmustafa International Translation and Publication center
رده بندی کنگره	:	BP۲۱۱/۵
رده بندی دیویی	:	۲۹۷/۴۱۷۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۸۷۳۹۲۹۶

مرجع تولید: مجتمع آموزش عالی حکمت و مطالعات ادیان - مجتمع آموزش عالی فقه

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشرشده است

این کتاب با دستور ریاست محترم المصطفیﷺ و مدیرانتشارات در اسفند ماه ۱۴۰۰ به چاپ رسید (فرآیند**) **BP1268**

İslamda şiə

Müəllif: Əllamə Seyid Məhəmməd Hüseyn Təbatəbai

Tərcüməçi: Məhəmməd Şahbazov

Year of publication(second Print): 1443 AH/ 1400 Sh/ 2022 m

Publisher: Qum, Al-Mustafa International Publication and Translation Center

Printing: chapkhaneh dijital almostafa's **Print-run:** 500

مؤلف: علامه سید محمدحسن طباطبایی / **مترجم:** شهبازاف و عاقل محمداف**شیعه در اسلام**

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیﷺ

چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفیﷺ **شمارگان:** ۵۰۰ /

Distribution Centers

➢ Al-Mustafa Translation and Publication Center, 18th alley corner, Western Mu'allim St., Qom, Iran
Tel: +98 25 37836134
Fax: (Ex.105) 025 37839305

➢ Al-Mustafa Translation and Publication Center, Sālāriya Three Ways, Mohammad Amin Boulevard, Qom, Iran
Tel: +98 25 32133106

pub_almustafa **pub-almustafa.ir** **miup@pub.miu.ac.ir**

Thanks are due to those who assisted us in making this work available

Publication manager: Mustafa Noubakht

Production manager: Jafar Qasimi Abhari **Technical supervisor:** Sayyid Muhammad Reza Jafari

Printing and publication supervisor: Ayyub Jamali **Graphic supervisor:** Masud Mahdavi

All rights reserved

Given the high costs of printing and publication and the problems that it involves, no natural or legal person is allowed to reproduce, distribute, or transmit any part of this publication in any form or by any means, including photocopying, recording or other electronic and mechanical methods or publishing in the cyberspace. A subsequent violation by any private or legal entity will result in legal action.

Al-Mustafa International
Translation and Publication Center

İslamda şiə

Müəllif:
Əllamə Seyid Məhəmməd Hüseyn Təbatəbai

Tərcüməçi:
Məhəmməd Şahbazov

Publisher’s Forword

To begin and execute a research is like walking in the path of development and evolvement. When the seeds of the “questions” are planted, in the soil of the mind of the researcher, this phase initiates, and its end is culminated when the result and the outcome of knowledge and wisdom is gained.

Evidently, this end is a new chapter in itself, for growth, and announces beforehand this good news to humans. For the result of all those mental efforts will not only bring the blooming and flowering of talent and all kinds of Blessings to humans, but it also makes the mind of the researcher to ponder and shape new, more questions.

This will produce a great collection of growing plants and flowers for the seeking mind… Those “questions” are in fact, the seeds, which according to the necessities of Time and the strength of the researchers will grow and bloom by themselves. They will make Culture and Civilization to move forward.

In like manner, the increasing rate of transferring oneself from one place to another place and the decrease of the distances will make those seeds travel miles and miles, to faraway places, in order to install them inside the curious mind of other seekers. This will bring an amazing diversity and a novelty for another civilization…

It is true then, that the presence of knowledge and a good, capable management will help this project to develop itself and one has to admit indeed, that it has always played an important role…

Al-Mustafa International Publication and Translation Center, because of its global mission, and its special position among the Religious Schools and the colorful human diversity that it has developed inside itself, sees it as a moral duty to procure all the appropriate conditions for any research works, and takes its role in this matter, most seriously. To procure all kinds of necessary grounds, with an excellent management of all the existing possibilities and talents, and to care and protect all its researchers in religious fields; these are the most crucial responsibilities of the Department of Research in this International center.

We dearly hope that by being attentive to all these autonomous scientific movements, and by fortifying all the existing motives, we shall be able to witness the blooming of the Religious Culture in every part of this wide world!

Al-Mustafa International
Publication and Translation Center

Mündəricat

Ön söz: ١١

Ayətullah Əllamə Seyid Məhəmmədhüseyn Təbatəbainin öz dəsti-xətti ilə yazdığı avtobioqrafiyası: ١٣

Əllamə Təbatəbainin Nəcəfdə təhsil aldığı müddətdə qələmə aldığı əsərlər: ١٥

Təbriz şəhərində olan müddətdə qələmə aldığı əsərlər ١٥

Qum şəhərində qələmə aldığı kitablar: ١٥

Əllamə Təbatəbainin əxlaqi xüsusiyyətləri ١٦

Əllamə Təbatəbainin vəfat tarixi ١٦

Birinci hissə ١٧

Şiələrin bölünməsi ١٧

١-ci dərs ١٨

Şiənin inkişafı, meydana çıxması və təfəkkürü ١٨

١-ci dərsin sualları: ٢٠

٢-ci dərs ٢١

Şiəliyin yaranmasının başlanğıcı və keyfiyyəti ٢١

٢-ci dərsin sualları: ٢٢

٣-cü dərs ٢٤

Azlıq təşkil edən şiələrin çoxluq təşkil edən sünnilərdən ayrılması və onlar arasındakı ixtilafın üzə çıxması ٢٤

İki məsələ: Canişinlik və elmi mərcəiyyət ٢٥

٣-cü dərsin sualları: ٢٦

٤-cü dərs ٢٨

Seçki yolu ilə olan xilafət məsələsi və onun şiəlik nəzəriyyəsi ilə zidd olması ٢٨

٤-cü dərsin sualları: ٣٢

٥-ci dərs ٣٣

Əmirəl-möminin Əlinin (ə) xilafəti və onun metodu ٣٣

Şiələrin Əmirəl-möminin Əlinin (ə) beş illik xilafəti dövründə əldə etdikləri faydalar ٣٥

٥-ci dərsin sualları: ٣٧

٦-cı dərs ٣٨

Müaviyənin xəlifə olması və xilafətin varislik məsələsinə çevrilməsi ٣٨
Şiələrin ən çətin dövrü ٣٩
٦-cı dərsin sualları: ٤١
٧-ci dərs ٤٢
Bəni-Üməyyə səltənətinin möhkəmlənməsi ٤٢
Şiələr hicrətin ikinci əsrində ٤٤
٧-ci dərsin sualları: ٤٦
٨-ci dərs ٤٧
Şiələr hicrətin üçüncü əsrində ٤٧
Şiələr hicrətin dördüncü əsrində ٤٧
Şiələr hicrətin doqquzuncu əsrində ٤٨
Şiələr hicrətin on-on birinci əsrində ٤٩
Şiələr hicrətin oniki-ondördüncü əsrlərində ٤٩
٨-ci dərsin sualları: ٤٩
٩-cu dərs ٥١
Şiələrin parçalanması ٥١
Parçalanmanın əsası və bəzi firqələrin aradan getməsi ٥١
Zeydiyyə şiələri ٥٢
İsmailiyyə şiələri və onun qolları ٥٣
٩-cu dərsin sualları: ٥٥
١٠-cu dərs ٥٦
Nəzariyyə, müstəliyyə, dəruziyyə və muqniyə ٥٦
On iki imam şiələri və onların zeydiyyə və ismailiyyə ilə fərqləri ٥٧
Fəsilin sonu ٥٨
On iki imam şiələrinin qısa tarixi ٥٨
١٠-cu dərsin sualları: ٥٩
İkinci hissə. Şiə məzhəbinin təfəkkür tərzi ٦٠
١١-ci dərs ٦١
Dini təfəkkürün mənası ٦١
Bu üç yol arasındakı fərqlər ٦٣
١١-ci dərsin sualları: ٦٤
١٢ və ١٣-cü dərslər ٦٥

Birinci yol ٦٥
Dini göstəricilər və onların qismləri ٦٥
Səhabənin hədisi ٦٦
Kitab və sünnə haqqında yeni bir mövzu ٦٦
Quranın bəzi ayələrinin başqa ayələr sayəsində təfsir olunmasına dair sadə misallar ٦٧
١٢ və ١٣- cü dərslərin sualları: ٦٧
١٤-cü dərs ٦٩
Quranın zahir və batini ٦٩
١٤-cü dərsin sualları: ٧١
١٥-ci dərs ٧٢
Quranda təvil ٧٢
١٥-ci dərsin sualları: ٧٤
١٦-cı dərs ٧٥
Hədis haqqında yekun bəhs ٧٥
Şiələrin hədisə əməletmə metodu ٧٦
١٦-cı dərsin sualları: ٧٦
١٧-ci dərs ٧٧
İslamda ümumi təlim-tərbiyə ٧٧
Şiəlik və nəqli elmlər ٧٨
١٧-ci dərsin sualları: ٧٩
١٨-ci dərs ٨٠
İkinci yol: Əqli bəhslər ٨٠
Əqli, fəlsəfi və kəlami (əqidəvi) təfəkkür ٨٠
Şiələrin islami kəlam və fəlsəfə təvəkküründəki üstünlükləri ٨١
Şiələrin fəlsəfə və digər əqli elmlərdə ardıcıl təlaşı ٨٢
Nə üçün fəlsəfə şiələrin arasında qaldı? ٨٢
١٨-ci dərsin sualları: ٨٣
١٩-cu dərs ٨٤
Şiələrin elmi şəxsiyyətlərinə bir neçə nümunə ٨٤
١٩-cu dərsin sualları: ٨٥
٢٠-ci dərs ٨٧
Üçüncü yol: Kəşf ٨٧

İnsan və irfani idrak ... ٨٧
İslamda irfanın yaranması ... ٨٨
٢٠-ci dərsin sualları: ... ٨٩
٢١-ci dərs ... ٩٠
Kitab və sünnənin nəfs haqda mərifət (elm) əldə etməklə bağlı göstərişi ... ٩٠
٢١-ci dərsin sualları: ... ٩١
Üçüncü hissə ... ٩٢
On iki imam şiələri baxımından islami etiqadlar ... ٩٢
١. Allahşünaslıq ... ٩٢
٢. Peyğəmbərşünaslıq ... ٩٢
٣. Məadşünaslıq ... ٩٢
٤. İmamşünaslıq ... ٩٣
Bir neçə irad və onun cavabları ... ٩٣
Yekun: Şiənin mənəvi tövsiyəsi. ... ٩٣
٢٢-ci dərs ... ٩٤
١. Allahla tanışlıq ... ٩٤
Həqiqətlərə və varlıq aləminə nəzər salmaq və Allahın varlığının zəruriliyi ... ٩٤
İnsan və dünyanın rabitəsi vasitəsilə başqa bir nəzəriyyə ... ٩٤
٢٢-ci dərsin sualları: ... ٩٧
٢٣-cü dərs ... ٩٨
Allahın vahid olması ... ٩٨
Zat və sifət ... ٩٨
İlahi sifətlərin mənası ... ٩٩
٢٣-cü dərsin sualları: ... ١٠٠
٢٤-cü dərs ... ١٠١
Sifətlərin mənası haqda əlavə izahlar ... ١٠١
FELİ SİFƏTLƏR ... ١٠٢
٢٤-cü dərsin sualları: ... ١٠٣
٢٥-ci dərs ... ١٠٤
Qəza və qədər ... ١٠٤
٢٥-ci dərsin sualları: ... ١٠٥
٢٦-ci dərs ... ١٠٧

İnsan və ixtiyar ١٠٧
٢٦-cı dərsin sualları: ١٠٨
٢٧-ci dərs ١٠٩
٢. Peyğəmbərşünaslıq ١٠٩
Hədəfə doğru ümumi hidayət ١٠٩
Xüsusi hidayət ١١٠
٢٧-ci dərsin sualları: ١١١
٢٨-ci dərs ١١٣
Əql və qanun ١١٣
Vəhy adlı sirli bir şüur ١١٣
Peyğəmbərlər və onların isməti ١١٤
٢٨-ci dərsin sualları: ١١٥
٢٩-cu dərs ١١٦
Peyğəmbərlər və səmavi din ١١٦
Peyğəmbərlər, nübuvvət və vəhyin höccət olması ١١٧
İlahi peyğəmbərlərin sayı ١١٩
Ulul-Əzm və şəriət sahibi olan peyğəmbərlər ١١٩
٢٩-cu dərsin sualları: ١١٩
Həzrət Məhəmmədin (s) nübuvvəti ١٢٠
٣٠-cu dərsin sualları ١٢٣
٣١-ci dərs ١٢٤
Peyğəmbər (s) və Quran ١٢٤
٣١-ci dərsin sualları ١٢٦
٣٢-ci dərs ١٢٧
٣. MƏADŞÜNASLIQ ١٢٧
İnsan ruh və bədəndən ibarətdir ١٢٧
İslam baxımından ölüm ١٢٩
٣٢-ci dərsin sualları: ١٣٠
٣٣-cü dərs ١٣١
Bərzəx ١٣١
٣٣-cü dərsin sualları: ١٣٢
٣٤-cü dərs ١٣٣

Qiyamət (dirilmə) günü ١٣٣
٣٤-cü dərsin sualları: ١٣٥
٣٥-ci dərs ١٣٦
Qiyamət haqqında digər bir izah ١٣٦
Yaradılışın davamı ١٤٠
٣٥-ci dərsin sualları: ١٤٠
٣٦-cı dərs ١٤١
٤. İmamşünaslıq ١٤١
İmamın mənası ١٤١
İmamət, Peyğəmbərin (s) canişinliyi və islami hökumət ١٤١
٣٦-cı dərsin sualları: ١٤٤
٣٧ və ٣٨-ci dərslər ١٤٥
İmamət Quran və hədisdə ١٤٥
"Qədir" hədisi: ١٤٧
Səfinə hədisi ١٤٨
Səqələyn hədisi ١٤٨
Haqq hədisi ١٤٩
Mənzilət hədisi ١٤٩
Dar (ev) hədisi ١٥٠
٣٧ və ٣٨-ci dərslərin sualları: ١٥٠
٣٩-cu dərs ١٥٢
Qeyd edilənlərə bir daha təkid olunması ١٥٢
İlahi maarifin izahında imamət ١٥٣
٣٩-cu dərsin sualları: ١٥٤
٤٠-cı dərs ١٥٥
Nəbi ilə imam arasındakı fərq ١٥٥
٤٠-cı dərsin sualları: ١٥٩
٤١-ci dərs: ١٦٠
İslamn imam və rəhbərləri ١٦٠
On iki imamın avtobioqrafiyası (İxtisarla) ١٦٢
BİRİNCİ İMAM ١٦٢
٤١-dərsin sualları: ١٦٥

٤٢-ci dərs ١٦٦
İkinci imam ١٦٦
٤٢-ci dərsin sualları: ١٦٧
٤٣-cü dərs ١٦٨
Üçüncü imam ١٦٨
٤٣-cü dərsin sualları: ١٧٢
٤٤-cü dərs ١٧٤
Dördüncü imam ١٧٤
Beşinci imam ١٧٤
٤٤-cü dərsin sualları: ١٧٥
٤٥-ci dərs ١٧٦
Altıncı imam ١٧٦
Yeddinci imam ١٧٧
٤٥-ci dərsin sualları: ١٧٨
٤٦-cı dərs ١٧٩
Səkkizinci imam ١٧٩
Doqquzuncu imam ١٨٠
Onuncu imam ١٨١
٤٦-cı dərsin sualları: ١٨٢
٤٧-ci dərs ١٨٣
On birinci imam ١٨٣
On ikinci imam ١٨٤
Xüsusi naiblər ١٨٤
٤٧-ci dərsin sualları: ١٨٥
٤٨-ci dərs ١٨٦
Həzrət Mehdinin (ə.f) zühuru barəsində ümumi bəhs ١٨٦
Həzrət Mehdinin (ə.f) zühuru barəsində xüsusi bəhs ١٨٦
٤٨-ci dərsin sualları: ١٨٨
٤٩-cu dərs ١٨٩
Bir neçə irad və onlara cavab ١٨٩
٤٩-cu dərsin sualları: ١٩٠
٥٠-ci dərs ١٩١

Sonuncu fəsil: Şiəliyin mənəvi tövsiyəsi ۱۹۱
۵۰-ci dərsin sualları: ۱۹۲
Şərhlər üçün istifadə edilən ədəbiyyat ۱۹۳

Ön söz:

Mərhum Ayətullah Əllamə Seyid Məhəmməd Hüseyn Təbatəbainin qələmi ilə yazılan «İslamda şiə» kitabı onun dəyərli, səbatlı, məntiqli, təsdiqlənmiş və faydalı əsərlərindən biridir. Dəyərli və mütəfəkkir şəxsiyyətin qələmə aldığı bu kitabın yazılmasından yarım əsrdən çox keçməsinə və dəfələrlə nəşr edilməsinə baxmayaraq, onun oxucuları günbəgün artır və kitab mütaliə şövqündə olan yeni oxucuları özünə cəlb edir. İngilis dilinə tərcümə olunaraq uzun illər Amerika universitetlərinin bəzisində «Şiəliyi tanımaq» mövzusunda dərslik kimi istifadə olunan bu əsər, hal-hazırda İranın dini məktəblərində «Kəlam (etiqadlar) mövzusunda» dərslik kitablarından biri hesab edilir. Mən bu dəyərli kitabı tədris etdiyim zamanlarda hərf səhvləri və çatışmamazlıqdan ibarət çoxlu redaktə problemləri ilə üzləşdim və bu cəhətdən "Variyan" (Qüdsü Rəzəvi) nəşriyatının müdiriyyəti və həmçinin, elmi mədrəsələrin kitablarının paylanmasının məsul şəxsi olan Höccətül-İslam vəl-müslimin cənab Hacı Seyid Məhəmməd Sədrül-Ədbayinin istək və təklifi ilə onun üzərində düzəliş və onu kamil şəkildə redaktə etməyə başladım. Gördüyüm işlər aşağıdakılardan ibarətdir:

١. Bu çapda bütün səhvlər düzəldilmiş və onların aradan qaldırılmasına kifayət qədər diqqət yetirilmişdir.

٢. Kitabın mövzuları dəyişilmədən redaktəyə ehtiyaclı olan islahatlar həyata keçirilmişdir.

٣. Artırılması zəruri olan və həmçinin, tərcümə edilməyən ayə və rəvayətlərin tərcüməsi mətnin özündə, yaxud haşiyədə dırnaq arasında qeyd edilmişdir.

٤. Quran ayələrinin tərcüməsi ərəbcə mətni olmadan şahid kimi qeyd olunduğu yerlərdə oxucuların daha yaxşı istifadəsi üçün ayələrin ərəbcəsini onların tərcüməsindən öncə dırnaq arasında qeyd etmişik.

٥. Asanlıqla öyrənmək və kitabın məna və mətləblərinə daha çox diqqət yetirmək məqsədilə onun bütün mətləbləri ardıcıllıqla əlli dərsə bölünmüşdür.

٦. Hər dərsin sonunda o dərsə aid zəruri sualları şagirdlərin mətləbi daha dərindən dərk etməlsi üçün qeyd etmişik.

٧. Bir neçə yerdə kitabın mətnini daha dəqiq düşünməkdən ötrü mətnin haşiyəsində dırnağın arasında lazım olan izahları qeyd etmişik.

٨. Bu kitabın redaktəsi Fars dilinin qrammatikasına əsasən yerinə yetirilmişdir.

٩. Yeddinci dəfə nəşr olunan bu əsərin yeni çapı yeni redaktə ilə həyata keçirilmişdir və cəsarətlə demək olar ki, bu nümunə kitabın çapları arasında düzəliş baxımından ən yaxşı nümunəsi və çapıdır.

١٠. Müəllifin həyatı haqqında daha çox məlumat əldə edilməsi üçün mərhumun özünün yazdığı tərcümeyi-halını (avtobioqrafiyasını) kitabın əvvəlində qeyd etmişik.

Diqqətinizə çatdırım ki, səhvləri düzəldib redaktə etdikdən, həmçinin, kitabın haşiyəsində izahlar verildikdən sonra, edilən redaktə və düzəlişlər bu faydalı əsər nəşrə getməmişdən öncə Əllamə Təbatəbainin möhtərəm oğlu Seyid Əbdülbaqi Təbatəbaiyə təqdim olundu; Seyid Əbdülbaqi onu təsdiq etdikdən sonra, kitabın çap olunmasına icazə verdi. Bu cüzi xidmətin Allah dərgahında qəbul və dəyərli tələbə və şagirdlərin istifadəsi üçün faydalı olacağına ümid edirəm. Allahın qulu olan məni də dualarınızda unutmayın.

Qum-Elmiyyə hövzəsi, ١٣٨٥ ci il, Məhəmməd Əli Kuşa.